

ETO: 821.511.141-32Mándy I.
821.511.141-6Mándy I.
DOI: 10.19090/hk.2019.1.1-10

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

HÓZSA Éva

Újvidéki Egyetem
Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar
Szabadka, Szerbia
hozsaeva@eunet.rs

KAPIRGÁLNI EGY NOVELLAFÉLÉT A LEVELEKBEN

Egy „műfaj”, amely Mándy Ivánt nem érdekelte?

Searching for a Kind of Short Story in Letters

Is it a “genre” Iván Mándy was not interested in?

Iščepkrati iz pisama nešto nalik noveli

„Žanr“ za koji Ivan Mandi nije bio zainteresovan?

Mándy Iván születésének századik évfordulójára jelent meg válogatott levelezése, egy kötetnyi abból a „műfajból”, amely az íróat kevésbé érdekelte. A kötet címben kiemelt „válogatott” jelző nem a kiválasztott levelekre, hanem inkább a még meg nem találtakra, tehát a nem teljesség problémájára utal. A tanulmány a levelek kapcsán elsősorban a Mándy-szövegek és kontextusuk közötti összefüggéseket vizsgálja, valamint azt a kommunikációs hálót, amely Mándy és íróársai között kialakult. Számos irodalomtörténeti és kultúrpolitikai mozzanat fedezhető fel a küldött és kapott levelekben. A levélszövegekbe szőtt sűrített megállapítások gyakran irodalmi és kulturális diskurzust indukálnak, olyanokat is, amelyek leszámolnak a Mándy-opushoz kötődő sztereotípiákkal. A magán- és közgyűjteményekből származó misszilis küldeményeket, dedikációkat, dokumentumokat és egyéb képanyagot Darvasi Ferenc gyűjtötte össze és rendezte sajtó alá.

Kulcsszavak: küldeménytípusok, levélbeszéd, válogatás, anyagszerűség, névváltozatok, kritikus hozzáállás, identitás

„Megtalált” Mándy-levelek

Darvasi Ferenc a közelmúltban két fontos kötettel gazdagította a Mándy-szakirodalmat. 2015-ben jelent meg *Köztünk vagy. Beszélgetések Mándy Ivánról* című kötete, 2018-ban pedig kiadta Mándy Iván válogatott levelezését. A Mándy-levélygyűjtemény mottóval indul, a *Vera dolgai* dialógusrészlete az elveszett, a szereplő magával vitt leveleire utal, amely az irodalmár befogadó számára előhívja az „elveszett” vagy az „ellopott levél” motívumát, illetve problémakörét. Az elveszett levél kiemelése azért is telitalálat, mert Darvasi Ferenc összesen 68 Mándy-levelet *talált*, ezeket időrendi sorrendben illesztette be a kötetbe. A címben jelzett válogatás művelete tehát a Mándynak írott levelek tekintetében helytálló, ezekből 166-ot kapott kézbe az olvasó (Mándy 2018, 428), a többi még sokfelé rejtőzik. A szerkesztő címadása, hozzáállása egyébként is megfelelő, felvállalta a teljesség távlatos hiányát.

A kötet Utószava hangsúlyozza, hogy nem kritikai kiadásról van szó (Mándy 2018, 438), ennek ellenére a szerkesztés tudományos igényű, ezt a precíz lábjegyzetek, a kötetet záró részletes bibliográfia, a levelek forrásjegyzéke, a felhasznált irodalom, a névjegyzék, sőt a köszönetnyilvánítás bizonyítják. A szerkesztő javította a betűhibákat, mai helyesírásra törekedett, de nem nyúlt bele a kurzívval szedett részekbe, a levélfogalmazványokat és áthúzásokat pedig szintén figyelembe vette (Mándy 2018, 438). A kötet külön értéke a képanyag, a válogatott fotók, levelek, főként a dedikációk gondos beillesztése.

Az első levél 1946 júliusában, az utolsó 1995-ben keletkezett, noha a kötetet egy azonosíthatatlan keltezésű, többszerzős, Nemes Nagy Ágneszt megszólító levél zárja (Mándy 2018, 423). A levelek köz- és magángyűjteményből származnak, az íróknak küldött levelek zömmel Mándy felesége tulajdonából kerültek elő.

Cicafejtől a Négernagyapóig

Az olvasó, aki nem lineáris áttekintésre törekszik, hanem először csak böngészni a kötetet, a megszólításokra és aláírásokra figyel, különösen Tóth Judit (Mándy barátnője 1960 és 1964 között) változatos megszólításaira, amelyek megfejtéséhez a lábjegyzetek járulnak hozzá. Tóth Judit több esetben *Négernagyapó*nak szólította Mándyt, a név az *Álom a színházról* című Mándy-írás névhasználatára utal (Mándy 2018, 88), az aláírás pedig néha *Kis Rum*, ezt a nevet Mándy találta ki. Tóth Judit megszólításaiban a *Cicuka*, *Cicuska*, *Cicafej*, *Cicamica*, *Ivánka*, *édes kedves Szerzőtársam* is felbukkan, néha pedig el is maradt a játékos, becéző megszólítás. A *Cicuskát* a *Jutka* mellett Mándy is alkalmazta

dr. Simon Judit (a feleség) megszólításakor. (Feltűnő, hogy Mándyt Juditok vették körül!) Más levelezőtársak esetében is előfordult a játékoság. Lakatos István például *Iván apónak* szólította a szerzőt, Bakos Endre *Mesteremnek* nevezte őt (nem *kismesternek*, ahogy megkísérelték lefokozni!) a vagylagos *Iván* mellett. Ezeket a cikázó, találékony megszólításokat azért is érdemes áttekinteni, mert a levelekből visszaköszön a Mándy-szövegkorpusz változatos névhasználata, a szerző humora, iróniája, udvariassága, valamint rejtélyessége, az „elvtárs” megszólítás viszont kontextusfüggő.

Önreprezentáció, kizökkenés, kortársi megítélés

A konvencionális, misszilis levelezés, az összegyűjtött képanyag és a hivatalos értesítések az irodalomtörténészek kincsesbányája lehet, számos olyan adatot fedezhetnek fel a levélbeli kommunikációban, amelyek a szöveginterpretációkhoz is segítséget nyújtanak. A magányosságát és utazással kapcsolatos szorongásait szívesen kiemelő Mándy Ivánt az íróbarátok is fricskázták (például a londoni utazás nehézségeit állította pellengérré, az *Önéletrajz* című kötet novelláira reflektált Orbán Ottó 1989. július 14-én kelt ironikus-játékos levele vagy Nemes Nagy Ágnes 1986. október 14-én írott levelének bevezetése!). Mándy meglehetősen széles körű levelezést folytatott, még akkor is, ha némely tőle származó levél elliptikus, lényegre szorítózkodó, és különösebben nem is szerette a kommunikációnak ezt az útját. Szigliget jelentette a kikapcsolódást, oda invitálta vicces illedelmességgel például a *Cipikémnek* szólított Ottlik Gézátt (Mándy 2018, 333), a pesti *közérzet* mellett időnként a kizökkenés vált hangsúlyossá. A misszilis küldemények kronologikus olvasása az elmúlást, a veszteségeket, az öregedés folyamatát, a kultúrpolitikai fordulatokat is érzékelhetővé teszi.

A levelek alapján rekonstruálható az (ön)életrajz, a hivatalos és baráti elismerések sora, a kultúrpolitikai diskurzusok néhány mozzanata. Felmerülnek a díjátadások eseményei és háttértörténetei, az 1988. évi Kossuth-díj például „nyelvjátékos” köszöntőket váltott ki az íróbarátok részéről (Esterházy szerint a Kossuth-díj lett „mándys”, Lázár Ervin a ceglédi Kossuth-beszédet parodizálta). Nyomon követhetők Mándy születésnapjainak fordulói (Ilia Mihály egy tradicionális tápéi köszöntőt illesztett be 1988. december 19-én írott levelébe!), valamint olvasmányai, irodalmi, sőt világirodalmi *jelenléte*, a fordítókkal folytatott *dialógusai*.

Megrendítő olvasói élmény a barátok szeretete, elismerő kritikája, Mándy-olvasata, az a folyamatos odafigyelés, amelyből kiderül, hogy az irodalom nagy-

jai olvasták és értették egymást. Karinthy Ferenc „leányfalusi remeteként” ezt írta 1986-ban a *Temetői látogatás* című Mándy-novella hatására: „Általában már 40 éve készülök mondani, hogy mennyire szeretem írásaidat, beleértve a hangjátékokat stb. stb. Életed bravúrja (szerintem), hogy 5000 éve ugyanaz a Mándy Iván vagy, de mindig mélyebben és magasabban. (Lásd Krúdy, Szomory, Maupassant, Homérosz stb. stb.) Hát még maradj meg sokáig. Isten éltesen, és ird a tereket, mozikat, focikat, klozetokat, Budapestet” (Mándy 2018, 258). A *Magukra maradtak* (1986) olvasása után ezt írta Karinthy Ferenc: „Amint ezt már Veled is, a nagy magyar nyilvánossággal is többszörösen tudattam, lelkes olvasód és híved voltam, vagyok és maradok a jövőben is, így hát légy szíves, csakugyan élj még ötezer évig, hogy én is addig olvashassam. Tehát Zs. J. [Zsámboky János] legyen szíves írja meg mind az asztalán a cédulákon levő témákat, a megalázottakat és megszorítottakat, ez a dolga” (Mándy 2018, 263). John Batki, Mándy angol fordítója, ugyancsak ezt a kötetet emelte ki interjújában, mondván, hogy „nem homogén ez az életmű, figyelmes szemmel nyomon lehet követni benne a változást, fejlődést” (Darvasi 2015, 218). A *Magukra maradtakat* Krúdy *Napraforgójával* együtt küldte el a J. M. Coetzee-nek, és nagyon tetszett nekik (Darvasi 2015, 218). Lengyel Balázs az 1993. évi születésnap ürügyén levelében vállalkozott az addigi Mándy-szövegek értékelésére: „Múlhatatlan, amit el kell mondani. Azt, hogy cetlikkel a konyhaasztalon tudtál olyat csinálni, ami átlényegül, ami mint Weöres, Ottlik, Pilinszky, Ágnes kortalan: ami úgy van, hogy már nem felejthetően lesz” (Mándy 2018, 393).

Levélbeszéd és „szellemi áramlás” – anyagszerűség és elmándysodás

Meglepő, ahogyan Mándy mint „ösrégi és hűséges városlakó” a polgármesteri titkárságnál hosszú levélben szót emelt egy közügyért, Pest tisztaságáért (Mándy 2018, 344–345). Derűre fakaszt, hogy az író beszámolt saját (el)eséséről, amely Visegrádon, a családi nyaralóban történt, ugyanis öniróniája, novelisztikus beszédmódja a fájdalmas élmény kapcsán is kiválóan érvényesült: „És aztán jött a bukás. Mit bukás! Zuhanás Visegrádon. Valami kis zacsekot levitem a kert végébe, és aztán fölfelé megszédültem és elvágódtam. Mándy Iván harmadik esése. Így lesz majd az irodalomtörténetben” (Mándy 2018, 354). Ha a levelek egy-egy szöveghelyét („epizódját”) olvassuk, például az idézett botlás levélbeli megközelítését, azonnal „benne vagyunk egy novellában”, hiszen novellacímek és kulcsszavak sorjáznak a levelekben (vö. Mándy Iván: *A bukás*). Egyébként az 1995. évi esés szintén bekerült a levelezésbe, John

Batki levelének végén kívánt jobbulást és új írást a lassan gyógyulató szerzőnek (Mándy 2018, 412). *Novellisztikus* levelek születtek akkor is, amikor az író feleségének írt, ilyenkor több ízben hosszabb, a dialógusokat sem nélkülöző, élvezetes, számos alkotáslélektani mozzanatot tartalmazó szöveg jött létre. Az elliptikus levélszövegek azonban ez esetben sem hiányoznak. A legfrappánabb, akár létértelmezésként interpretálható, Hamburgban kelt „egyperces” (1985) így szól: „Drága Jutka! A levegőben nagyon jó volt. / A földön se rossz. / Csók” (Mándy 2018, 255).

A levelezésből kitűnik Mándy szerelemhez való viszonya, meglehetősen szemérmes levélbeszéde, inkább az említett becenevek, a játékos fordulatok és allúziók árulkodnak a vonzalmakról. Az idézett szöveg sűrített létszemlélete a fent-lent polaritását és ugyanakkor összetartozásának vágyképét nyomatékosítja. Erdődy Edit *szent* és *profán* kettősségét emelte ki Mándy életművében: „A szent és profán, magasztos és közönséges ellentétes minőségeinek egyetlen tér-, illetve időbeli pillanatban való, metaforikus, illetve metonimikus sűritésében megjelenik az ős-egy, a teljesség, a *polarítások nélküli állapot* utáni vágy” (Erdődy 1992, 86). Tarján Tamás szerint Mándy pályájának egyik legfontosabb kérdése a „valaki fennvaló”, akiről jó lett volna őt megkérdezni (Darvasi 2015, 62).

Mándy Iván időnként egy-egy határozott szóval, kritikai élel reagált mások szövegeire, korrekt módon válaszolt a szerkesztők és kiadók megszólításaira, vonzódott néhány fiatal írotársához, néha elment az emlékestekre, köszönőleveleket írt, haragjában sem akart „zord cenzor” lenni (Mándy 2018, 420), elméleti összefüggések kifejtésére viszont kevésbé törekedett. Ennek ellenére kiemelhető néhány irodalomtörténészek számára is megfontolható reflexió, például Krúdy pályaképével kapcsolatban ez olvasható egy 1994-ben kelt levélben: „Én egyébként hiszek benne, hogy Krúdy világa mégiscsak legyőzi a szociográfusokat, és egyáltalán mindent” (Mándy 2018, 402). Mándy értékítéletéhez hozzáfűzhető, hogy a recepcióban nem ismeretlen a két szerző (Mándy és Krúdy) összekapcsolása, amely az értelmezői távlatból még inkább hangsúlyozható, például a Szindbád-történetekben megjelenő „heterotopikus terek” összefüggésbe hozhatók Mándy „kísértetjárta színhelyeivel” (Bengi 2018, 42). Az ötvenes évek novelláinak elbeszélésmódja „egy abban az időben elhallgatott hagyomány »hangtalan«, ám egyre jelentőségtejteljesebbé váló folytatójának, pontosabban más tapasztalati összefüggések közé illeszkedő újraértelmezőjének is tartható” (Bengi 2018, 43). Ebben az értelemben Ottlik Géza beszédmódjához kapcsolható Mándy néhány írása. Vörös István a kollaboráns író problémáját vetette fel az ötvenes években keletkezett Mándy-novellákkal kapcsolatban: „A társszerzőkről szóló novellákban van valami antipornográf, politikopornográf

elem, amelyet humorral és aggályosan jelenít meg Mándy. Hogy hát hiszen még ez is, az előadások tartása, az átírások, a rádióztatás nem kollaboráció-e. Hol kezdődik a kollaboráció? Hol végződik a túlélés észszerű kényszere? Vagyis a kollaboráció: észszerűtlen túlélési készítés?” (Vörös 2018, 23).

Déry Tibor *G. A. úr X-ben* című regényének ambivalens világát tőle szokatlan módon, hosszan interpretálta Mándy (1964), Larra Erzsébet kisasszony figuráját külön is kiemelte: „Rengeteget tudsz a nőkről. Ilyen figurát az utóbbi évtizedekben nem teremtettek” (Mándy 2018, 75). A szociografikus látásmód diskurzusa a Mándy-írások szemszögéből is felvetődött, például Márton László révén, aki egyik beszélgetésében inkább az „elmándysodott” világra figyelt fel: „Ahogy az élet különféle fragmentált tényeit észlelte, az is izgalmas számomra. Gyűjtötte a személyneveket, párbeszédfoszlányokat, az élet tényeit, anélkül, hogy szociografikus pontosságra törekedett volna. Pontosan tudta, mit kell ezekből felhasználnia. [...] És miközben így járt el, észrevehető, hogy az őt körülvevő világ maga is egy kicsit elmándysodott” (Darvasi 2015, 72).

A levelezés külön kiemel egy értékkritériumot, amelyet a szerző saját szöveg-univerzumában is keresett, szeretett volna megtalálni, ez pedig az „anyagszerűség”, amelyet olyan kortársaknál fedezhetett fel, akikkel – saját megítélése szerint – nem állt írói „rokonságban”. Déry írásai kapcsán súlypontozta az „anyagszerűség” jelentőségét: „Fene tudja, hogy van az, mindig bátrabb leszek, ha olvasok valamit Tőled. És még valamit nagyon szeretek. Azt az anyagszerű, igazi modernséget” (Mándy 2018, 72–73). Tüskés Tibornak a *Tizenegy dressz* című novelláját javasolta közlésre a *Halott katonák* helyett, mégpedig a következő indokkal: „Kicsit anyagszerűbb, mint az előző, talán kevesebb támadási felületet ad. Bár ezt sosem lehet kiszámítani” (Mándy 2018, 70). Mindkét novella az Árusok teréhez kötődik, a *Tizenegy dressz* sem „csak” focinovella, holott Tarján Tamás a focinovellákat tartalmazó antológia címeként választotta eredetileg köszönetként egy kéziratért, kiadásakor azonban már tisztelgés és emlékezés lett ez a cím Mándy előtt (Tarján 1996, 313). A több „jegyzetből” összeálló Mándy-szöveget Sperber jójózása tartja össze, „a szöveg szerkezete a jójómozgásra emlékeztet. Csodás és valós jójószzerűen ütközik, távolodik, találkozik” (Hózsá 2003, 110). A kereskedő a levett dresszekből rekonstruálja a „csapatot”, a külvárosi bódék homályában rejtélyes események, nagy üzletkötések realizálódnak, az árusok vonatkozásában legendalizáció és delegendalizáció együtt (jójószzerűen?) érvényesül (Hózsá 2003, 110).

A különállásra, az önértékelés problematikusságára gyakran utalnak a Mándy-levelek, amelyekből mégis kiolvasható a szerzői tudatosság, például az a konkrét törekvés, hogy mely folyóiratokban publikálja, vagy külföldön milyen

fordításban jelentesse meg kiválasztott szövegeit. A szerény magatartást tanúsító levélíró szubjektum súlyt fektetett írói identitására. Ezt bizonyítja Garas Dezső 1987-ben írott bocsánatkérő levele, amely a *Régi idők focija* nyomán adott tévéinterjúra utalt vissza. A színész egyszer élő adásban sorolta fel a film alkotóit, Mándyt véletlenül kifelejtette a sorból (Mándy 2018, 273), ezzel írói önrzetében sértette meg, majd utólag levélben kért elnézést.

Záróformula?

Lehet, hogy érdemes lenne a Mándy-levelek záróformuláit összeolvasni, bár ezek lakonikusak, többnyire *Iván* aláírással zárulnak, és nem túl változatosak. Inkább a szerelmes levelek elköszönéseit és a fiatalkori levelek utóiratait böngészi szívesen az olvasó. A levélnarratívák természetesen mindig etikai kérdéseket vetnek fel, hiszen a szövegek nem a nagyközönségnek íródtak, ahogy a naplók sem, bár ebben az összeállításban szerepel néhány hivatalosnak minősülő dokumentum is.

Mándy Ivánné sokat segített az irodalomtörténészeknek (Szabó G. 2018), ahogyan én magam is hálával tartozom neki egy hosszú levélért és egy fotóért. A feleség emelte ki a levelezéskötet jelentőségét, értékét, holott szerinte Mándyt a levél, a levelek összegyűjtése nem igazán érdekelte. A kötet ennek ellenére más képet mutat, kapcsolatszövevényekről tanúskodik, befogadói felfedezésekre ösztönöz.

Darvasi Ferenc paratextusaiból összeáll egy sajátos Mándy-tabló, egy kultúrpolitikai háttérpanoráma, kiviláglik a megjelenés hiányának időszaka, kirajzolódnak a szubjektum és a levélbeli én között fennálló referenciális viszonyok, főként a személyes dimenzió szerteágazó problémái (Z. Varga 2018, 18). A befogadónak össze kell raknia a „cetliket”, ki kell bogoznia az idősíkokat, észre kell vennie a performatív aktusokat.

A film, a színész, a filmrendező alakja természetesen sokféleképpen kerül előtérbe, sőt a „Fellini-effektus” (Márton László) is működésbe lép (Darvasi 2015, 75), ugyanis Mándynak fel kellett figyelnie a letűnt helyszínekre, aktualitás és idejétmúltság vitáira. Györffy Miklós például Tóth János filmeszményére hivatkozik tanulmányában, azaz a Mándyt izgató restauratív megoldásokra, magára az ős-filmre, amely „még nincs alárendelve a narrativitásnak” (Györffy 2018, 29). A filmben gondolkodás végigkísérése a szövegeket/novellákat más megvilágításba helyezheti. A vizuális narráció problémáját érinti például egy Simon Juditnak címzett 1972. évi levél: „Én úgy érzem, jó kiadós novellát írtam Sándor Palinak. Jövő héten kezdem a gépelést. Szeretném rendbe tenni

azt a dolgot az utazásomig. Kicsit használtam a Pálya szélént, kicsit a Régi idők moziját. De még így is nagyon sok új anyagot nyomtam bele. Tulajdonképpen jó filmet lehetne belőle készíteni. S. P. már mindenesetre nagyon izgatott” (Mándy 2018, 170). Ugyanez a levél utal a *Diákszerelem* (témája: a vetítés megszakítása) lyoni rövidfilmfesztiválon való indulására, a levélíró megjegyzi: „de azért jó, hogy szerte a világon mindenfelé feltűnik” (Mándy 2018, 170). A film tehát perspektívát nyit, lehetőséget ad íróként is az ismertté válásra, befolyásolja világirodalmi pozícióját.

Az író leveleinek egy része szépirodalmi szövegeket/fragmentumokat tartalmaz, például Rónai Pálnak (1940-ben Brazíliába emigrált) Mándy átgépett néhány lapot az *Álom a színházról* című kötetéből, mivel nem maradt elküldhető példánya. A szöveghez hozzáfűzte: „Hát ennyi a részlet, Palikám. Maga a könyv egyébként egy öngyilkos színésznőről szól. Talán hallottad a nevét: Domján Edit. A regényben természetesen más néven” (Mándy 2018, 238). Rónainak a *Zoro halálát* ajánlotta fordításra, a kulturális aspektus miatt (már egy 1972-ben kelt levélben utalt a spanyol fordításra!): „Ha megengeded, én talán a Zoro halálát ajánlanám fordításra. Úgy vélem, ez már némi nemzetközi légkör. Több nyelven is megjelent. De hát természetesen rád bízom az ügyet” (Mándy 2018, 239). A *Zoro halála* a filmes kapcsolatok, a narratív kavalkád, illetve a látás és a szubjektumpozíciók kettősségének szemszögéből is kiemelkedő novella: „Mándy története úgy jeleníti meg a filmrögzítés eszközeit és feltételeit, hogy azok általánosabb értelemben a látás ismeretelméleti, illetve a láthatóság terébe vonható szubjektum problémáit tematizálják. [...] A *Zoro halála* című novella a mozgóképi rögzítéstechnikához történő alkalmazkodási folyamat színre viteleként is értelmezhető, mely [...] pontosan azt az ambivalens megközelítést ábrázolja, amely a kortárs kultúraelméleti szövegeket jellemzi” (Sághy 2009, 126).

A levelezéskötetet a már említett többszerzős, Nemes Nagy Ágnesnek írott, bizonytalan datálású, rögtönzésszerű szigligeti levél zárja, amelyben a nagy hideg miatt Mándy csak írásjeleket ró a cetlikre (Mándy 2018, 423). Mintha elfogytak volna a szavak.

A főszövegek mozgásba hozása sokat segíthet a további kutatásokban, esetleges monográfiák írásában, ugyanakkor felvetődik a digitalizáció lehetősége, ennek elméleti kérdései, „egy gondolati út újraátélésének” perspektívája (Jenny 2008, 66).

Irodalom

- Bengi László. 2018. Tér és hang Mándy Iván *Előadók, társszerzők* című kötetében. In *Séta közben. Tanulmányok Mándy Iván életművéről*, szerk. Bengi László és Vörös István. 33–43. Budapest: Magyar Irodalomtörténeti Társaság.
- Darvasi Ferenc. 2015. *Köztünk vagy. Beszélgetések Mándy Ivánról*. 45–62, 63–82, 213–223. Budapest: Corvina Kiadó.
- Erdődy Edit. 1992. *Mándy Iván. Kortársaink*. Budapest: Balassi Kiadó.
- Györfly Miklós. 2018. A pálya végén. Széljegyzetek Mándy Iván kései novelláihoz. In *Séta közben. Tanulmányok Mándy Iván életművéről*, szerk. Bengi László és Vörös István. 25–30. Budapest: Magyar Irodalomtörténeti Társaság.
- Hózsa Éva. 2003. *A novella új neve. Mándy Iván novelláinak tipológiája és szövegközi értelmezése*. Újvidék: Forum Könyvkiadó.
- Jenny, Laurent. 2008. Hipertext és teremtés. Egy nagyelbeszélés születése. Ford. Bene Adrián. In *Narratívák 7. Elbeszélés, játék és szimuláció a digitális médiában*, szerk. Fenyvesi Kristóf és Kiss Miklós. 58–67. Budapest: Kijárat Kiadó.
- Mándy Iván. 2018. Válogatott levelezése. „*Szeretve tisztelt főcsatár*”. Válogatta és sajtó alá rendezte Darvasi Ferenc. Budapest: Magvető Kiadó.
- Sághy Miklós. 2009. *A fény retorikája. A technikai képek szerepe Mándy Iván és Mészöly Miklós munkáiban*. Szeged: Tiszatáj Könyvek.
- Szabó G. László. 2018. A Főcsatár személyes írásai. Mándy Ivánné: „Minden levél az én egyetértésemmel került be a könyvbe. De még van majdnem ennyi.” *Új Szó*, dec. 9. [ujso.com/kultura/-a focsatar-szemelyes-irasai](http://ujso.com/kultura/-a-focsatar-szemelyes-irasai) (2019. máj. 29.)
- Tarján Tamás. 1996. Utószó. In *Tizenegy dressz. Focinovellák*, szerk. Tarján Tamás. 313–315. Budapest: General Press.
- Vörös István. 2018. Az ötvenes évek betolat a Mándy-művekbe, avagy egy korszak modellt ül az írónak. In *Séta közben. Tanulmányok Mándy Iván életművéről*, szerk. Bengi László és Vörös István. 17–24. Budapest: Magyar Irodalomtörténeti Társaság.
- Z. Varga Zoltán. 2018. A kompozícióba szőtt didaxis: a szereplők narratív-strukturális funkciója az ideológiai nézőpont kialakításában: Karinth Ferenc: *Budapesti tavasz. Hungarológiai Közlemények* 19 (4): 15–29.

SEARCHING FOR A KIND OF SHORT STORY IN LETTERS

Is it a “genre” Iván Mándy was not interested in?

Iván Mándy’s selected letters were published for the 100th anniversary of his birth, which is a volume of “literary genres” the author himself was less interested in. “Selected” is in inverted comas because it does not mean that the letters were selected, but rather refers to the ones not yet found, that is, to the problem of the collection being incomplete. The study

primarily focuses on the relationship between Mándy's texts and their context in relation to the letters, as well as the communication network which developed between the writer and his pen mates. A number of literary historical and cultural policy moments can be found in these letters sent and received. Condensed statements woven into the texts often induce literary and cultural discourse, including those that disregard the stereotypes associated with the Mándy opus. Ferenc Darvasi attained and edited the letters he had sent, dedications, pictures and illustrations attained from private and public collections.

Keywords: mail types, letter speech, selection, materiality, name variants, critical attitude, identity

IŠČEPRKATI IZ PISAMA NEŠTO NALIK NOVELI

„Žanr“ za koji Ivan Mandi nije bio zainteresovan?

Povodom stote godišnjice rođenja Ivana Mandija objavljen je izbor iz njegove prepiske, materijal obima jedne knjige, žanra za koji on nije bio previše zainteresovan. Imenica *izbor* ne upućuje na probranost pisama, već se pre svega odnosi na problematiku nepotpunosti, jer ima pisama koja do sada još nisu pronađena. Na osnovu pisama istražuju se veze Mandijevih tekstova i konteksta u kojima su oni nastali, odnosno komunikacijska mreža između Mandija i pisaca njegovog doba. Pomoću prepiske otkrivaju se mnogi momenti iz istorije književnosti i kulturne politike. Sažete konstatacije utkane u tekstove pisama često indukuju književne i kulturne diskurse, ali se i obračunavaju sa stereotipima vezanim za Mandijev opus. Pošiljke, posvete, dokumenta i ostale slikovne materijale koji potiču iz privatnih i javnih zbirki, sakupio je i za štampu priredio Ferenc Darvasi.

Ključne reči: tipovi pošiljki, govor pisama, izbor, materijalnost, varijante imena, kritički pristup, identitet